

Kehittämishankkeiden valintaperusteet

Pisteytyksen periaatteet

Rahoitusta koskevan tukihakemuksen eteneminen pisteytysvaiheeseen edellyttää sitä, että hakijaa ja hakemusta koskevat tukikelpoisuusedellytykset täyttyvät. Tukikelpoisuusedellytykset perustuvat Suomen CAP-suunnitelmaan ja kansalliseen lainsäädäntöön. Valintaperusteet on määritelty toimenpidekohtaisesti (yleishyödylliset investoinnit sekä muut maaseudun kehittämisen investoinnit, laajakaistainvestoinnit, yhteistyöhankkeet, koulutus- ja tiedonvälityshankkeet). Valintaperusteet muodostuvat 4-5 aihealueesta. Jokaisesta kriteerikohdasta hanke voi saada 0-4 pistettä. Hankkeen tulee saada vähintään yksi piste kohdasta 1.

Valintaperusteisiin sovelletaan numeerista 0-4 asteikkoa, jossa mahdollisuus käyttää myös puolikkaita pisteitä. Aihealueiden alla kuvataan, millä perusteilla pisteitä voidaan saada. Sanallinen perustelu tehdään numeerisen arvioinnin ja hakemusten vertailun perusteella. Jokaisesta aihealueesta voi saada enintään 4 pistettä. Mikäli tukihakemus ei täytä valintaperustetta lainkaan tai kriteeriä ei puutteellisten tietojen vuoksi voida arvioida, niin aihealueesta saa nolla pistettä. Aihealueilla määritellään painotuskertoimet prosentteina. Arvioitavista aihealueista on saatava pisteitä siten, että painotettu vähimmäispistemäärä on vähintään 1,5, paitsi EIP-toimenpiteessä, jossa vähimmäispistemäärä on 2,0 pistettä. Valintakäsittelyssä hakemukset laitetaan painotettujen yhteispisteiden mukaiseen paremmuusjärjestykseen.

Leader-ryhmät noudattavat oman strategiansa mukaisia valintaperusteita valitessaan rahoitettavia hankkeita.

Yhteistyöhankkeet

- *Yhteistyötoimet maatilojen kilpailukyvyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen*
- *Yhteistyötoimet laatu järjestelmien ja tuottajaorganisaatioiden edistämiseksi*
- *Yhteistyötoimenpiteet nuorten viljelijöiden ja yritystoiminnan edistämiseksi*
- *Yhteistyötoimet sosioekonomisen rakenteen kehittämiseksi*

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (15 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Millainen on hankkeen vaikuttavuus?

Mikä on se muutos, mikä jää elämään hankkeen jälkeen (25 %)

4 pistettä: Hanke on **erittäin** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on merkittävä. Muutos näkyy merkittävästi hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **merkittävää** uutuusarvoa ja tuottaa uusia ja toimivia toimintamalleja tai ratkaisuja. Hankkeella on vipuvaikutuksia. Hankkeen tulosten siirrettävyys on erinomainen. Hankkeen tavoitteena on luoda rohkeasti uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen. Hanke lisää merkittävästi yritysten yhteistyötä.

3 pistettä: Hanke on **hyvin** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on hyvin nähtävissä. Muutos näkyy hyvin hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **hyvin** uutuusarvoa. Hankkeen tulosten siirrettävyys on hyvä. Hankkeen tavoitteena on parantaa tilannetta nykyiseen verrattuna. Hankkeen tavoitteena on luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen. Hanke lisää hyvin yritysten yhteistyötä.

2 pistettä: Hanke on **kohtalaisen** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on kohtalainen. Muutos näkyy kohtalaisesti hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **jonkin verran** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena on jossain määrin luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja alue-, toimiala- tai osaamisrajojen ylitäten. Hanke lisää jossain määrin yritysten yhteistyötä.

1 pistettä: Hanke on vain **vähän** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on vähäinen. Muutos näkyy vain vähän hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **vähän** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena ei juurikaan ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja. Hanke lisää vain vähän yritysten yhteistyötä.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei ole vaikuttava** eikä tuota muutosta nykytilanteeseen. Hankkeelta ei ole odotettavissa todellisia vaikutuksia tai lisäarvoa kehityksen kannalta. Hankkeen odotetuilla tuloksilla **ei ole uutuusarvoa**. Hankkeen tavoitteena ei ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja. Hanke ei edistä uudistumista tai kumppanuutta tai hanketta ei voida arvioida, koska siitä ei ole riittävästi tietoa.

4. Missä määrin hanke edistää kestävän kehityksen tavoitteita? (15 %)

4 pistettä: Hankkeella on merkittävä vaikutus kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

3 pistettä: Hankkeella on selkeästi tunnistettavissa olevia vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

2 pistettä: Hankkeella on vähäisiä vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

1 piste: Hankkeella on heikko kytkentä kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

0 pistettä: Hankkeella ei ole vaikutusta kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Kokonaiskestävyys osalta arvioidaan kestävä kehityksen kaikkia puolia: ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista. Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen. Taloudellinen kestävyys voidaan saavuttaa ennen kaikkea uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä sekä esimerkiksi resurssi- ja materiaalihokkuutta parantamalla ja kiertotalouden periaatteita noudattaen. Myös kulttuuriset ja sosiaaliset näkökohdat tulee huomioida arvioitaessa toimenpiteen kokonaiskestävyyttä. Sosiaalista kestävyyttä edistäviä toimenpiteitä ovat muun muassa työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ikääntyvän väestön olojen turvaaminen, työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisuuden, viihtyisyyden ja sosiaalisen toimivuuden parantaminen sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden kuten kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä hyväksytään monimuotoisuus ja tasa- painoinen kasvu sekä arvostetaan ja kunnioitetaan kaikkien oikeuksia.

Erilaisten hakemusten arvioinnoissa tarvitaan asioiden suhteuttamista ottaen huomioon edellä mainittuja taustatekijöitä.

Kestävä kehityksen merkitystä ja suhdetta kehittämiseen ympäristönäkökulmasta katsottuna voidaan arvioida ottamalla huomioon erityisesti seuraavia tukihakemuksesta ilmeneviä ja arvioida pisteytysmallin avulla niiden toteutumisen vahvuusastetta.

- uusiutuvan energian tuotanto
- uusiutuvan energian käyttö
- lähiruoka, lyhyet jakeluketjut
- kestävät ja terveelliset elintarvikkeet
- parhaan käytettävissä olevan tekniikan (BAT) mahdollisuuksien hyödyntäminen
- uuden ja tehokkaamman teknologian käyttöön ottaminen
- käytetyt koneet ja laitteet
- toteutus alan viimeisintä kehitystä vastaavasti
- energiatehokkuus
- materiaalihokkuus
- resurssitehokkuus (energia- ja materiaalihokkuus)
- veden tehokas käyttö
- energian säästö
- vähähiiliset ratkaisut
- hiilineutraalit ratkaisut
- ympäristövaikutuksia lieventävät ratkaisut
- tuotantomenetelmän muuttaminen kestävämpään suuntaan
- olemassa olevien rakennusten hyödyntäminen toiminnassa
- tuki auttaa omaksumaan muutoksia ja selviytymään rajoitteista
- maaseudun resurssien älykäs käyttö biotaloudessa
- maaseudun resurssien älykäs käyttö kiertotaloudessa
- ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut
- ympäristömerkinnät ja sertifikaatit
- puurakentaminen (hiilen sitominen)
- vesien hoito
- vesistön kunnostus
- maaperän hoito tai kunnostus
- kiertotalous

5. Millainen on hankkeen laatu? (15 %)

4 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **erinomaisesti** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hankkeen kohderyhmä on erittäin sitoutunut hankkeen toimenpiteisiin. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen. Hankkeessa on erittäin tarkoituksenmukaiset sopimusperusteiset yhteistyökumppanit ja erinomainen kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet.

3 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **hyvin** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hankkeen kohderyhmä on hyvin sitoutunut hankkeen toimenpiteisiin. Hanke hyödyntää asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on hyvä. Hankkeessa on hyvät sopimusperusteiset yhteistyökumppanit ja kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet hyvin.

2 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat jokseenkin johdonmukaisia. Hankkeen kohderyhmä on sitoutunut hankkeen toimenpiteisiin. Hanke hyödyntää tavanomaista tietoa ja menetelmiä. Hanke on toteutettavissa. Hankkeessa on sopimusperusteiset yhteistyökumppanit ja kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet.

1 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **heikosti** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat heikosti johdonmukaisia. Hankkeen kohderyhmän sitoutumista ei juurikaan pystytä osoittamaan. Hanke ei hyödynnä uusinta tietoa ja menetelmiä. Hanke on joiltain osin toteutettavissa. Hankkeessa on yhteistyökumppanit ja kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet.

0 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet eivät ole selvillä, eivätkä suunnitellut toimet ole johdonmukaisia. Hanke ei ole toteutettavissa tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi. Hankkeessa ei ole aitoja yhteistyökumppaneita

Ilmasto ja ympäristöyhteistyöhankkeet

- *Yhteistyötoimet ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen*
- *Yhteistyötoimet luonnonvarojen kestävään hoitoon ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen*

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (10 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Millainen on hankkeen vaikuttavuus?

Mikä on se muutos, mikä jää elämään hankkeen jälkeen (20%)

4 pistettä: Hanke on **erittäin** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on merkittävä. Muutos näkyy merkittävästi hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **merkittävää** uutuusarvoa ja tuottaa uusia ja toimivia toimintamalleja tai ratkaisuja. Hankkeella on vipuvaikutuksia. Hankkeen tulosten siirrettävyys on erinomainen. Hankkeen tavoitteena on luoda rohkeasti uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen.

3 pistettä: Hanke on **hyvin** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on hyvin nähtävissä. Muutos näkyy hyvin hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **hyvin** uutuusarvoa. Hankkeen tulosten siirrettävyys on hyvä. Hankkeen tavoitteena on parantaa tilannetta nykyiseen verrattuna. Hankkeen tavoitteena on luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen.

2 pistettä: Hanke on **kohtalaisen** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on kohtalainen. Muutos näkyy kohtalaisesti hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **jonkin verran** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena on jossain määrin luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja alue-, toimiala- tai osaamisrajojen yli.

1 pistettä: Hanke on vain **vähän** vaikuttava. Hankkeen tuloksena syntyvä muutos on vähäinen. Muutos näkyy vain vähän hankkeen kohderyhmässä tai kehittämisen kohteena olevassa tuotannossa, palvelussa tai toimintatavassa. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **vähän** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena ei juurikaan ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuusstandardit, mutta **ei ole vaikuttava** eikä tuota muutosta nykytilanteeseen. Hankkeelta ei ole odotettavissa todellisia vaikutuksia tai lisäarvoa kehityksen kannalta. Hankkeen odotetuilla tuloksilla **ei ole uutuusarvoa**. Hankkeen tavoitteena ei ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja. Hanke ei edistä uudistumista tai kumppanuutta. Tai hanketta ei voida arvioida, koska siitä ei ole riittävästi tietoa.

4. Missä määrin hanke edistää kestävä kehityksen tavoitteita? (25 %)

4 pistettä: Hankkeella on merkittävä vaikutus kestävä kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

3 pistettä: Hankkeella on selkeästi tunnistettavissa olevia vaikutuksia kestävä kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

2 pistettä: Hankkeella on vähäisiä vaikutuksia kestävä kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

1 piste: Hankkeella on heikko kytkentä kestävä kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

0 pistettä: Hankkeella ei ole vaikutusta kestävä kehityksen periaatteiden toteutumiseen tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Kokonaiskestävyiden osalta arvioidaan kestävä kehityksen kaikkia puolia: ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista. Taloudellisella kestävydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen. Taloudellinen kestävyys voidaan saavuttaa ennen kaikkea uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä sekä esimerkiksi resurssi- ja materiaalitehokkuutta parantamalla ja kiertotalouden periaatteita noudattaen. Myös kulttuuriset ja sosiaaliset näkökohdat tulee huomioida arvioitaessa toimenpiteiden kokonaiskestävyttä. Sosiaalista kestävyttä edistäviä toimenpiteitä ovat muun muassa työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ikääntyvän väestön olojen turvaaminen, työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisuuden, viihtyisyyden ja sosiaalisen toimivuuden parantaminen sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden kuten kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä hyväksytään monimuotoisuus ja tasa- painoinen kasvu sekä arvostetaan ja kunnioitetaan kaikkien oikeuksia.

Erilaisten hakemusten arvioinnissa tarvitaan asioiden suhteuttamista ottaen huomioon edellä mainittuja taustatekijöitä.

Kestävä kehityksen merkitystä ja suhdetta kehittämiseen ympäristönäkökulmasta katsottuna voidaan arvioida ottamalla huomioon erityisesti seuraavia tukihakemuksesta ilmeneviä ja arvioida pisteytysmallin avulla niiden toteutumisen vahvuusastetta.

- uusiutuvan energian tuotanto
- uusiutuvan energian käyttö
- lähiruoka, lyhyet jakeluketjut
- kestävät ja terveelliset elintarvikkeet
- parhaan käytettävissä olevan tekniikan (BAT) mahdollisuuksien hyödyntäminen
- uuden ja tehokkaamman teknologian käyttöön ottaminen
- käytetyt koneet ja laitteet
- toteutus alan viimeisintä kehitystä vastaavasti
- energiatehokkuus
- materiaalitehokkuus
- resurssitehokkuus (energia- ja materiaalitehokkuus)
- veden tehokas käyttö
- energian säästö
- vähähiiliset ratkaisut
- hiilineutraalit ratkaisut
- ympäristövaikutuksia lieventävät ratkaisut
- tuotantomenetelmän muuttaminen kestävämpään suuntaan
- olemassa olevien rakennusten hyödyntäminen toiminnassa
- tuki auttaa omaksumaan muutoksia ja selviytymään rajoitteista
- maaseudun resurssien älykäs käyttö biotaloudessa
- maaseudun resurssien älykäs käyttö kiertotaloudessa
- ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut
- ympäristömerkinnät ja sertifikaatit
- puurakentaminen (hiilen sitominen)
- vesien hoito
- vesistön kunnostus
- maaperän hoito tai kunnostus
- kiertotalous

5. Millainen on hankkeen laatu? (15 %)

4 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on erinomaisesti selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen.

3 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on hyvin selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hanke hyödyntää asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on hyvä.

2 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat jokseenkin johdonmukaisia. Hanke hyödyntää tavanomaista tietoa ja menetelmiä. Hanke on toteutettavissa.

1 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on heikosti selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat heikosti johdonmukaisia. Hanke ei hyödynnä uusinta tietoa ja menetelmiä. Hanke on joiltain osin toteutettavissa.

0 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet eivät ole selvillä, eivätkä suunnitellut toimet ole johdonmukaisia. Hanke ei ole toteutettavissa tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Yhteistyöhankkeet: Älykäs kylä

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (10 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Missä määrin hankesuunnitelma osoittaa hankkeen tarvelähtöisyyttä, parhaan tiedon käyttöä (ryhmän koostumus) ja sitoutumista (30 %)

4 pistettä: hankesuunnitelma osoittaa tarvelähtöisyyttä, parhaan tiedon käyttöä (ryhmän koostumus) ja sitoutumista **erittäin merkittävästi**. Sitoutuminen ja toimijoiden kumppanuus on osoitettu erittäin selkein toimenpitein.

3 pistettä: hankesuunnitelma osoittaa tarvelähtöisyyttä, parhaan tiedon käyttöä (ryhmän koostumus) ja sitoutumista **selkeästi**. Sitoutuminen ja toimijoiden kumppanuus on osoitettu selkein toimenpitein.

2 pistettä: hankesuunnitelma osoittaa tarvelähtöisyyttä, parhaan tiedon käyttöä (ryhmän koostumus) ja sitoutumista **jonkin verran**. Sitoutumista ja toimijoiden kumppanuutta on osoitettu jonkin verran.

1 pistettä: hankesuunnitelma osoittaa tarvelähtöisyyttä, parhaan tiedon käyttöä (ryhmän koostumus) ja sitoutumista **vähäisessä määrin**.

0 pistettä: hankesuunnitelmassa **ei ole tarvelähtöisyyttä**, eikä sitoutumista pystytä osoittamaan tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

4. Missä määrin ja miten rohkeasti hanke uudistaa toimintaa, käytänteitä / mahdollistaa uudistumista ja uusia ratkaisuja ja uutta kumppanuutta (30 %)

4 pistettä: Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **merkittävää** uutuusarvoa ja tuottaa uusia ja toimivia toimintamalleja tai ratkaisuja. Hankkeen tavoitteena on luoda rohkeasti uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen. Hankkeella on vipuvaikutuksia. Hankkeen tulosten siirrettävyys on erinomainen.

3 pistettä: Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **hyvin** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena on parantaa tilannetta nykyiseen verrattuna. Hankkeen tavoitteena on luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen. Hankkeen tulosten siirrettävyys on hyvä.

2 pistettä: Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **jonkin verran** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena on jossain määrin luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja alue-, toimiala- tai osaamisrajojen ylitäten.

1 pistettä: Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **vähän** uutuusarvoa. Hankkeen tavoitteena ei juurikaan ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja.

0 pistettä: Hankkeen odotetuilla tuloksilla **ei ole uutuusarvoa**. Hankkeen tavoitteena ei ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja. Hanke ei edistä uudistumista tai kumppanuutta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Maaseudun innovaatioryhmät - EIP

1. Missä määrin hanke edistää CAP-suunnitelman ja/ tai alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja kestäväää kehitystä? (20 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja kestäväää kehitystä.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja kestäväää kehitystä.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja kestäväää kehitystä.

1 piste: Hanke edistää vähän suunnitelman tavoitteiden toteutumista ja kestäväää kehitystä.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi suunnitelman toteutumista tai kestäväää kehitystä.

2. Missä määrin EIP-ryhmän koostumus osoittaa hankkeen sitoutuneisuutta? (20 %)

4 pistettä: Kaikkien EIP-ryhmän jäsenten sitoutuneisuus hankkeen tavoitteisiin ja tuloksiin on **erittäin suuri**. EIP-ryhmän koostumus on hankkeen tavoitteiden saavuttamisen kannalta erinomainen.

3 pistettä: EIP-ryhmän jäsenten sitoutuneisuus hankkeen tavoitteisiin ja tuloksiin on **hyvä**. EIP-ryhmän koostumus on hankkeen tavoitteiden saavuttamisen kannalta tasapainoinen.

2 pistettä: EIP-ryhmän jäsenten sitoutuneisuus hankkeen tavoitteisiin ja tuloksiin on **kohtalainen**. EIP-ryhmän kokoonpanosta puuttuu jokin tavoitteiden saavuttamisen kannalta oleellinen osapuoli.

1 piste: EIP-ryhmän jäsenten sitoutuneisuus hankkeen tavoitteisiin ja tuloksiin on **heikko**. EIP-ryhmän kokoonpanosta puuttuu yksi tai useampi oleellinen osapuoli. Alkutuotantoyritykset eivät ole aktiivinen osapuoli hankkeessa.

0 pistettä: Hankkeessa **ei ole** EIP-ryhmää. Yhteistyökumppaneina ei ole alkutuotantoyrityksiä.

3. Kuinka todennäköistä on, että hanke tuottaa innovaation tai uuden menetelmän tai toimintamallin, jolla on laajaa käytännön tarvetta alkutuotannolle? (30 %)

4 pistettä: **Erittäin todennäköistä**: Hankkeessa on mukana uuden innovaation toteutumisen kannalta erinomaista asiantuntemusta. Idea on alkutuotannosta lähtöisin. Toteutuessaan innovaatiolla on erittäin laaja hyödynnettävyysspotentiaali.

3 pistettä: **Hyvin todennäköistä**: Hankkeessa on mukana uuden innovaation toteutumisen kannalta hyvää asiantuntemusta. Idea on alkutuotannosta lähtöisin. Toteutuessaan innovaatiolla on laaja hyödynnettävyysspotentiaali.

2 pistettä: **Melko todennäköistä**: Hankkeessa on mukana uuden innovaation toteutumisen kannalta melko hyvää asiantuntemusta, mutta joltain osin asiantuntemusta olisi hyvä täydentää. Alkutuotantoyritykset ovat aktiivisesti mukana hankkeessa. Toteutuessaan innovaatiolla on hyödynnettävyysspotentiaalia.

1 piste: **Todennäköisyys on vähäinen**: On mahdollista, että hanke tuottaa uuden innovaation, mutta todennäköisyys on alhainen. Hankkeessa ei ole mukana kaikkia innovaation kehittämisessä oleellisia osapuolia. Innovaatiolla ei ole laajaa hyödynnettävyysspotentiaalia.

0 pistettä: Hankkeessa **ei ole** elementtejä, jotka tuottaisivat jotain uutta.

4. Millainen on hankesuunnitelman laatu ja toteutettavuus? (15 %)

4 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **erinomaisesti** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen. Hankkeessa on erittäin tarkoituksenmukaiset sopimus- perusteiset yhteistyökumppanit ja erinomainen kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet.

3 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **hyvin** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hanke hyödyntää asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on hyvä. Hankkeessa on hyvät sopimusperusteiset yhteistyökumppanit ja kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet hyvin.

2 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat **kohtalaisen** johdonmukaisia. Hanke hyödyntää tavanomaista tietoa ja menetelmiä. Hanke on toteutettavissa. Hankkeessa on sopimusperusteiset yhteistyökumppanit ja kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet.

1 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **heikosti** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat heikosti johdonmukaisia. Hanke ei hyödynnä uusinta tietoa ja menetelmiä. Hanke on joiltain osin toteutettavissa. Hankkeessa on yhteistyökumppanit ja kyky toteuttaa hankkeen tavoitteet.

0 pistettä: Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet eivät ole selvillä, eivätkä suunnitellut toimet ole johdonmukaisia. Hanke ei ole toteutettavissa tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi. Hankkeessa **ei ole** aitoja yhteistyökumppaneita

5. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus suhteessa hankkeessa tavoiteltaviin tuloksiin? (15 %)

4 pistettä: Hankkeen kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankkeen kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 piste: Kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Investoinnit

Yleishyödylliset Ilmasto- ja ympäristöinvestoinnit

- *yleishyödylliset investoinnit ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen*
- *yleishyödylliset investoinnit luonnonvarojen kestävään hoitoon*
- *yleishyödylliset investoinnit luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi*

Maaseudun palvelujen ja toimintaympäristön kehittämisen investoinnit

- *yleishyödylliset investoinnit maaseudun toimintaympäristön kehittämiseksi*

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (15 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Miten vaikuttava hanke on? Mikä on se muutos, mikä jää elämään hankkeen jälkeen? (20 %)

4 pistettä: Hanke uudistaa ja parantaa **merkittävästi** maaseudun toimintaympäristöä tai toimintamahdollisuuksia / edistää ympäristö-, ilmastotavoitteita ja/tai innovaatioiden tuottamista tai käyttöönottoa. Hanke ratkaisee erityiskysymyksiä. Hankkeen tulosten siirrettävyys on erinomainen. Hanke edistää merkittävästi yhteistyön ja/- tai yhteisöllisyyden lisääntymistä.

3 pistettä: Hanke uudistaa ja parantaa **hyvin** maaseudun toimintaympäristöä tai toimintamahdollisuuksia / edistää ympäristö-, ilmastotavoitteita ja/tai innovaatioiden tuottamista tai käyttöönottoa. Hankkeen tulosten siirrettävyys on hyvä. Hanke edistää hyvin yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä.

2 pistettä: Hanke uudistaa ja parantaa **jonkin verran** maaseudun toimintaympäristöä ja toimintamahdollisuuksia / edistää ympäristö-, ilmastotavoitteita ja/tai innovaatioiden tuottamista tai käyttöönottoa. Hankkeen tulokset ovat siirrettävissä jossain määrin. Hanke edistää jonkin verran yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä.

1 piste: Hanke uudistaa ja parantaa **vain vähäisessä määrin** maaseudun toimintaympäristöä ja toimintamahdollisuuksia / edistää ympäristö-, ilmastotavoitteita ja/tai innovaatioiden tuottamista tai käyttöönottoa. Hankkeen tulosten siirrettävyys on vähäinen. Hanke edistää vähäisessä määrin yhteistyön ja/tai yhteisöllisyyden lisääntymistä.

0 pistettä: Hanke **ei paranna** toimintaympäristöä ja/tai sillä ei ole odotettavissa vaikutuksia toimintamahdollisuuksiin / se ei edistä ympäristö-, ilmastotavoitteita ja/tai innovaatioiden tuottamista tai käyttöönottoa tai se ei muuten tuota lisäarvoa tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

4. Missä määrin hanke edistää kestävän kehityksen tavoitteita? (15 %)

4 pistettä: Hankkeella on merkittävä vaikutus kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

3 pistettä: Hankkeella on selkeästi tunnistettavissa olevia vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

2 pistettä: Hankkeella on vähäisiä vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

1 piste: Hankkeella on heikko kytkentä kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

0 pistettä: Hankkeella ei ole vaikutusta kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Kokonaiskestävyyden osalta arvioidaan kestävän kehityksen kaikkia puolia: ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista. Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen. Taloudellinen kestävyys voidaan saavuttaa ennen kaikkea uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä sekä esimerkiksi resurssi- ja materiaalitehokkuutta parantamalla ja kiertotalouden periaatteita noudattaen. Myös kulttuuriset ja sosiaaliset näkökohdat tulee huomioida arvioitaessa toimenpiteen kokonaiskestävyyttä. Sosiaalista kestävyyttä edistäviä toimenpiteitä ovat muun muassa työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ikääntyvän väestön olojen turvaaminen, työ-, asuin- ja

elinympäristöjen terveellisuuden, viihtyisyyden ja sosiaalisen toimivuuden parantaminen sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden kuten kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä hyväksytään monimuotoisuus ja tasa- painoinen kasvu sekä arvostetaan ja kunnioitetaan kaikkien oikeuksia.

Erilaisten hakemusten arvioinnissa tarvitaan asioiden suhteuttamista ottaen huomioon edellä mainittuja taustatekijöitä.

Kestävän kehityksen merkitystä ja suhdetta kehittämiseen ympäristönäkökulmasta katsottuna voidaan arvioida ottamalla huomioon erityisesti seuraavia tukihakemuksesta ilmeneviä ja arvioida pisteytysmallin avulla niiden toteutumisen vahvuusastetta.

- uusiutuvan energian tuotanto
- uusiutuvan energian käyttö
- lähiruoka, lyhyet jakeluketjut
- kestävät ja terveelliset elintarvikkeet
- parhaan käytettävissä olevan tekniikan (BAT) mahdollisuuksien hyödyntäminen
- uuden ja tehokkaamman teknologian käyttöön ottaminen
- käytetyt koneet ja laitteet
- toteutus alan viimeisintä kehitystä vastaavasti
- energiatehokkuus
- materiaalitehokkuus
- resurssitehokkuus (energia- ja materiaalitehokkuus)
- veden tehokas käyttö
- energian säästö
- vähähiiliset ratkaisut
- hiilineutraalit ratkaisut
- ympäristövaikutuksia lieventävät ratkaisut
- tuotantomenetelmän muuttaminen kestävämpään suuntaan
- olemassa olevien rakennusten hyödyntäminen toiminnassa
- tuki auttaa omaksumaan muutoksia ja selviytymään rajoitteista
- maaseudun resurssien älykäs käyttö biotaloudessa
- maaseudun resurssien älykäs käyttö kiertotaloudessa
- ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut
- ympäristömerkinnät ja sertifikaatit
- puurakentaminen (hiilen sitominen)
- vesien hoito
- vesistön kunnostus
- maaperän hoito tai kunnostus
- kiertotalous

5. Millainen on hankkeen laatu ja toteutettavuus? (20 %)

4 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **erinomainen**. Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **erinomaisesti** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Investoinnin kytkentä muuhun kehittämistoimintaan on kuvattu. Investointiin liittyvä aiempi toiminta ja sen jälkeinen toiminta on kuvattu. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen. Hankkeen suunnitelma-asiakirjat ovat erittäin laadukkaita, suunnittelijana on investoinnin laadun ja vaikuttavuuden tunteva, kokenut ja hyvät referenssit omaava suunnittelija.

3 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **hyvä**. Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on **hyvin** selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat johdonmukaisia. Hankkeen tavoitteena on parantaa tilannetta nykyiseen verrattuna. Hankkeen tavoitteena on luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja yli alue-, toimiala- tai osaamisrajojen. Hankkeen toteutettavuus on hyvä. Hankkeen suunnitelma-asiakirjat ovat laadukkaita, suunnittelijana on investoinnin laatuun nähden asian- tunteva suunnittelija.

2 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **tydyttävää**. Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä ja sen tarpeet on selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet ovat jokseenkin johdonmukaisia. Hanke hyödyntää tavanomaista tietoa ja menetelmiä. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **jonkin verran** lisäarvoa. Hankkeen tavoitteena on jossain määrin luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja alue-, toimiala- tai osaamisrajoja ylittäen. Hankkeen suunnitelma-asiakirjat ovat asianmukaiset, hankkeella on asiantunteva suunnittelija.

1 pistettä: Hankkeen laadussa ja toteutettavuudessa on puutteita. Hankkeen tavoitteet, menetelmät, kohde- ryhmä ja sen tarpeet on heikosti selvitetty ja analysoitu ja suunnitellut toimet eivät ole johdonmukaisia. Hanke ei hyödynnä uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeen odotetuilla tuloksilla on **vähän** lisäarvoa. Hankkeen tavoitteena ei juurikaan ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja. Hankkeella on asiantunteva suunnittelija, mutta hankkeen suunnitelma-asiakirjoissa on puutteita.

0 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **heikko**. Hankkeen odotetuilla tuloksilla **ei ole lisäarvoa**. Hankkeen tavoitteena ei ole luoda uutta toimintaa, uusia mahdollisuuksia, uusia kumppanuuksia tai toimintamalleja. Hanke ei edistä uudistumista tai kumppanuutta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Laajakaistainvestoinnit

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (20 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Millainen on hankkeen laatu ja toteutettavuus? (30 %)

4 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **erinomainen**. Hankesuunnitelma on erinomaisesti perusteltu ja valmisteltu: hankkeen tavoite ja tarve on konkreettisesti osoitettu ja toteutussuunnitelma ja -vaihtoehdot vastaavat erinomaisesti tavoitteita. Hanketta varten on tehty yksityiskohtainen kysyntäkartoitus, joka sisältää liittymissitoumukset.

3 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **hyvä**: hankkeen tavoite ja tarve on osoitettu ja toteutussuunnitelma ja -vaihtoehdot vastaavat hyvin asetettuja tavoitteita. Hanketta varten on tehty kysyntäkartoitus.

2 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **kohtalaista**. Tavoite ja tarve on osoitettu kohtalaisesti ja toteutussuunnitelma ja -vaihtoehdot vastaavat kohtalaisesti asetettuja tavoitteita. Hankesuunnitelma on tehty arvioidun kysynnän perusteella.

1 pistettä: Hankkeen laatu ja toteutettavuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on ainakin osittain epärealistista. Liittymien kysyntää ei ole hyväksyttävällä tavalla selvitetty tai arvioitu.

0 pistettä: Hanke **ei ole** laadukas eikä toteutettava: hanketta ei ole valmisteltu, hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole realistista tai hanketta ei voida arvioida, koska siitä ei ole riittävästi tietoa. Liittymien kysyntää ei ole lainkaan arvioitu tai selvitetty.

4. Investoinnin toteutuspaikka (20 %)

4 pistettä: Harvaan asuttu maaseutu

3 pistettä: Enimmäkseen harvaan asuttu maaseutu, muuten ydinmaaseutua

2 pistettä: Harvaan asuttua maaseutua ja ydinmaaseutua

1 pistettä: Ydinmaaseutua ja kaupungin läheistä maaseutua

0 pistettä: kaupunkialueet ja kaupungin kehysalue

Koulutushankkeet

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (15 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Millainen on hankkeen vaikuttavuus? Mikä on se muutos, mikä jää elämään hankkeen jälkeen (20 %)

4 pistettä: Hanke lisää **merkittävästi** uutta osaamista ja tietoa. Osaamisen lisäämiseen, uuden tiedon välitykseen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat vakuuttavia ja ajanmukaisia. Hanke hyödyntää laajasti tutkimustiedon ja muun hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hankkeella on vipuvaikutuksia.

3 pistettä: Hanke lisää **hyvin** osaamista. Osaamisen lisäämiseen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat vakuuttavia. Hanke hyödyntää tutkimus- ja hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen.

2 pistettä: Hanke lisää osaamista **jonkin verran**. Osaamisen lisäämiseen tavoitteet ja keinot ovat selkeitä ja uskottavia.

1 pistettä: Hanke lisää osaamista vain **vähän**. Osaamisen tai tiedon levittämiseen liittyvät tavoitteet ja menetelmät ovat heikot. Hanke ei ole konkreettinen tai sen aihe ei ole kovin ajankohtainen.

0 pistettä: Hanke **ei lisää** osaamista. Osaamisen tai tiedon levittämiseen liittyvät tavoitteet ja menetelmät ovat epärealistiset ja huonot tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

4. Missä määrin hanke edistää kestävän kehityksen tavoitteita? (20 %)

4 pistettä: Hankkeella on merkittävä vaikutus kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

3 pistettä: Hankkeella on selkeästi tunnistettavissa olevia vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

2 pistettä: Hankkeella on vähäisiä vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

1 piste: Hankkeella on heikko kytkentä kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

0 pistettä: Hankkeella ei ole vaikutusta kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Kokonaiskestävyyden osalta arvioidaan kestävän kehityksen kaikkia puolia: ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista. Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen. Taloudellinen kestävyys voidaan saavuttaa ennen kaikkea uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä sekä esimerkiksi resurssi- ja materiaalitehokkuutta parantamalla ja kiertotalouden periaatteita noudattaen. Myös kulttuuriset ja sosiaaliset näkökohdat tulee huomioida arvioitaessa toimenpiteen kokonaiskestävyyttä. Sosiaalista kestävyyttä edistäviä toimenpiteitä ovat muun muassa työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ikääntyvän väestön olojen turvaaminen, työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisuuden, viihtyisyyden ja sosiaalisen toimivuuden parantaminen sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden kuten kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä hyväksytään monimuotoisuus ja tasa- painoinen kasvu sekä arvostetaan ja kunnioitetaan kaikkien oikeuksia.

Erilaisten hakemusten arvioinnoissa tarvitaan asioiden suhteuttamista ottaen huomioon edellä mainittuja taustatekijöitä.

Kestävän kehityksen merkitystä ja suhdetta kehittämiseen ympäristönäkökulmasta katsottuna voidaan arvioida ottamalla huomioon erityisesti seuraavia tukihakemuksesta ilmeneviä ja arvioida pisteytysmallin avulla niiden toteutumisen vahvuusastetta.

- uusiutuvan energian tuotanto
- uusiutuvan energian käyttö
- lähiruoka, lyhyet jakeluketjut
- kestävät ja terveelliset elintarvikkeet
- parhaan käytettävissä olevan tekniikan (BAT) mahdollisuuksien hyödyntäminen
- uuden ja tehokkaamman teknologian käyttöön ottaminen
- käytetyt koneet ja laitteet
- toteutus alan viimeisintä kehitystä vastaavasti
- energiatehokkuus
- materiaalitehokkuus
- resurssitehokkuus (energia- ja materiaalitehokkuus)
- veden tehokas käyttö
- energian säästö
- vähähiiliset ratkaisut
- hiilineutraalit ratkaisut
- ympäristövaikutuksia lieventävät ratkaisut
- tuotantomenetelmän muuttaminen kestävämpään suuntaan
- olemassa olevien rakennusten hyödyntäminen toiminnassa
- tuki auttaa omaksumaan muutoksia ja selviytymään rajoitteista
- maaseudun resurssien älykäs käyttö biotaloudessa
- maaseudun resurssien älykäs käyttö kiertotaloudessa
- ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut
- ympäristömerkinnät ja sertifikaatit
- puurakentaminen (hiilen sitominen)
- vesien hoito
- vesistön kunnostus
- maaperän hoito tai kunnostus
- kiertotalous

5. Millainen on hankkeen laatu? (15 %)

4 pistettä: Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on **erinomaisesti** selvitetty ja analysoitu. Hankkeella on hyvät edellytykset jalostaa tietoa kohderyhmän tarpeisiin. Välitettävä tieto kytkeytyy käytäntöön ja toimet ovat johdon- mukaisia. Menetelmät ovat nykyaikaiset ja kohderyhmälle sopivat. Hanke ylittää ja hyödyntää alue-, toimiala- tai osaamisrajoja. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen.

3 pistettä: Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on **hyvin** selvitetty ja analysoitu ja osaamisen lisääntyminen on suunnitelmallista ja johdonmukaista. Menetelmät ovat nykyaikaiset, kohderyhmälle sopivat ja tavoitteet realistisia. Hankkeen toteutettavuus on hyvä.

2 pistettä: Hankkeen kohderyhmää ja sen tarpeita on selvitetty **jonkin verran**. Tavoitteet ovat realistiset. Menetelmissä luotetaan perinteisiin menetelmiin. Hankkeen toteutettavuus on kohtalainen.

1 piste: Hankkeen kohderyhmää ja sen tarpeita on selvitetty **välttävästi**. Tavoitteet eivät ole realistisia. Menetelmissä luotetaan perinteisiin menetelmiin. Hankkeen toteutettavuus on välttävä.

0 pistettä: Hankkeen laatu on **huono**. Sen kohderyhmä ja tavoitteet eivät ole selkeitä. Hankkeen toteutettavuus on heikko tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Tiedonvälityshankkeet

1. Missä määrin hanke edistää valtakunnallisen CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden toteutumista? (30 %)

4 pistettä: Hanke edistää **merkittävästi** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää merkittävästi myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

3 pistettä: Hanke edistää **hyvin** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista. Hanke edistää hyvin myös muiden toimialaansa tai alueeseen liittyvien valtakunnallisten strategioiden ja tavoitteiden toteutumista.

2 pistettä: Hanke edistää **kohtalaisesti** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

1 piste: Hanke edistää **vähän** valtakunnallisen CAP-suunnitelman tavoitteiden ja alueellisen suunnitelman toteutumista.

0 pistettä: Hanke täyttää tukikelpoisuuskriteerit, mutta **ei edistä** riittävästi valtakunnallisia tavoitteita ja alueellisen suunnitelman toteutumista tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

2. Millainen on hankkeen kustannustehokkuus? (15 %)

4 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **erinomainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on erittäin kustannustehokasta.

3 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **hyvä**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kustannustehokasta.

2 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **kohtalainen**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on kohtalaisen kustannustehokasta.

1 pistettä: Hankesuunnitelman kustannustehokkuus on **heikko**: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä on realistista, mutta toteutustavan tulee olla merkittävästi kustannustehokkaampi ja kustannusarviota on päivitettävä.

0 pistettä: Hankesuunnitelma **ei ole** kustannustehokas: hankkeen tavoitteiden saavuttaminen suunnitelluilla toimenpiteillä ei ole kustannustehokasta tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

3. Missä määrin hanke lisää tietoa ja edistää tiedon tehokasta hyödyntämistä, millainen on hankkeen vaikuttavuus? Mikä on se muutos, mikä jää elämään hankkeen jälkeen (20 %)

4 pistettä: Hanke lisää **merkittävästi** tietoa. Uuden tiedon välitykseen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat erittäin vakuuttavia. Hanke hyödyntää laajasti tutkimustiedon ja muun hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hankkeella on vipuvaikutuksia. Hanke välittää tehokkaasti, laajasti ja monikanavaisesti tietoa ja on saatavilla erinomaisesti hankkeen jälkeenkin. Hanke tukee innovaatiotoimintaa.

3 pistettä: Hanke lisää **hyvin** tietoa. Tiedon lisäämisen ja käytäntöön viemiseen liittyvät tavoitteet ja keinot ovat vakuuttavia. Hanke hyödyntää tutkimus- ja hanketoiminnan tuloksia ja kytkee niitä toteutukseen. Hanke välittää tehokkaasti ja monikanavaisesti tietoa ja tietoa on hyvin saatavilla myös hankkeen jälkeen.

2 pistettä: Hanke lisää tietoa **jonkin verran**. Tiedonvälittämisen tavoitteet ja keinot ovat selkeitä ja uskottavia, mutta hankkeessa ei hyödynnetä tutkimustietoa tai osaamisrajoja kovin laajasti. Tietoa on saatavilla myös hankkeen jälkeen.

1 piste: Hanke lisää tietoa **vain vähän**. Tiedonvälittämisen tavoitteet ja keinot eivät ole selkeitä ja uskottavia, eikä hankkeessa hyödynnetä tutkimustietoa tai osaamisrajoja kovin laajasti. Tiedonvälittämisen menetelmät eivät ole ajanmukaisia. Hankkeessa välitettyä tietoa ei juurikaan ole saatavilla hankkeen jälkeen.

0 pistettä: Hanke **ei lisää** tietoa tai se lisää sitä vain pienelle ryhmälle. Tiedonvälittämisen tavoitteet ja menetelmät ovat heikot. Hanke ei ole konkreettinen tai sen aihe ole ajankohtainen tai muuten tuota lisäarvoa tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

4. Missä määrin hanke edistää kestävän kehityksen tavoitteita? (20 %)

4 pistettä: Hankkeella on merkittävä vaikutus kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

3 pistettä: Hankkeella on selkeästi tunnistettavissa olevia vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

2 pistettä: Hankkeella on vähäisiä vaikutuksia kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

1 piste: Hankkeella on heikko kytkeä kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen.

0 pistettä: Hankkeella ei ole vaikutusta kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.

Kokonaiskestävyys arvioidaan kestävän kehityksen kaikkia puolia: ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista. Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen. Taloudellinen kestävyys voidaan saavuttaa ennen kaikkea uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä sekä esimerkiksi resurssi- ja materiaalihakkuutta parantamalla ja kiertotalouden periaatteita noudattaen. Myös kulttuuriset ja sosiaaliset näkökohdat tulee huomioida arvioitaessa toimenpiteen kokonaiskestävyyttä. Sosiaalista kestävyyttä edistäviä toimenpiteitä ovat muun muassa työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ikääntyvän väestön olojen turvaaminen, työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisyys, viihtyisyyden ja sosiaalisen toimivuuden parantaminen sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden kuten

kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä hyväksytään monimuotoisuus ja tasapainoinen kasvu sekä arvostetaan ja kunnioitetaan kaikkien oikeuksia.

Erilaisten hakemusten arvioinnissa tarvitaan asioiden suhteuttamista ottaen huomioon edellä mainittuja taustatekijöitä.

Kestävän kehityksen merkitystä ja suhdetta kehittämiseen ympäristönäkökulmasta katsottuna voidaan arvioida ottamalla huomioon erityisesti seuraavia tukihakemuksesta ilmeneviä ja arvioida pisteytysmallin avulla niiden toteutumisen vahvuusastetta.

- uusiutuvan energian tuotanto
- uusiutuvan energian käyttö
- lähiruoka, lyhyet jakeluketjut
- kestävät ja terveelliset elintarvikkeet
- parhaan käytettävissä olevan tekniikan (BAT) mahdollisuuksien hyödyntäminen
- uuden ja tehokkaamman teknologian käyttöön ottaminen
- käytetyt koneet ja laitteet
- toteutus alan viimeisintä kehitystä vastaavasti
- energiatehokkuus
- materiaalitehokkuus
- resurssitehokkuus (energia- ja materiaalitehokkuus)
- veden tehokas käyttö
- energian säästö
- vähähiiliset ratkaisut
- hiilineutraalit ratkaisut
- ympäristövaikutuksia lieventävät ratkaisut
- tuotantomenetelmän muuttaminen kestävämpään suuntaan
- olemassa olevien rakennusten hyödyntäminen toiminnassa
- tuki auttaa omaksumaan muutoksia ja selviytymään rajoitteista
- maaseudun resurssien älykäs käyttö biotaloudessa
- maaseudun resurssien älykäs käyttö kiertotaloudessa
- ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut
- ympäristömerkinnät ja sertifikaatit
- puurakentaminen (hiilen sitominen)
- vesien hoito
- vesistön kunnostus
- maaperän hoito tai kunnostus
- kiertotalous

5. Millainen on hankkeen laatu? (15 %)

4 pistettä: Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on **erinomaisesti** selvitetty ja analysoitu. Hanke hyödyntää tehokkaasti asianmukaisinta ja uusinta tietoa ja menetelmiä. Hankkeella on hyvät edellytykset jalostaa tietoa laajojenkin kohderyhmien tarpeisiin. Välitettävä tieto kytkeytyy käytäntöön ja toimet ovat johdonmukaisia. Menetelmät ovat nykyaikaiset ja kohderyhmälle sopivat. Hanke ylittää ja hyödyntää alue-, toimiala- tai osaamisrajapintoja. Hankkeen toteutettavuus on erinomainen.

3 pistettä: Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet on **hyvin** selvitetty ja analysoitu ja tiedonvälittäminen on suunnitelmallista ja johdonmukaista. Menetelmät ovat nykyaikaiset, kohderyhmälle sopivat ja tavoitteet realistisia. Hankkeen toteutettavuus on hyvä.

2 pistettä: Hankkeen kohderyhmää ja sen tarpeita on selvitetty jonkin verran. Tavoitteet ovat realistiset. Menetelmissä luotetaan perinteisiin menetelmiin. Hankkeen toteutettavuus on välttävä.

1 piste: Hankkeen kohderyhmää ja sen tarpeita on selvitetty **vähän**. Tavoitteet ja suunnitellut toimet eivät ole kovin realistisia. Menetelmissä luotetaan perinteisiin menetelmiin. Hankkeen toteutettavuus on välttävä.

0 pistettä: Hankkeen kohderyhmä ja sen tarpeet eivät ole selkeitä. Tavoitetta ja toimia ei ole selkeästi määritetty. Hankkeen toteutettavuus on **heikko** tai arviointia ei voida tehdä puuttuvan tiedon vuoksi.